

MARIE BAREŠOVÁ / 30. 6. 2017

Vladimír Drha

Vladimír Drha (7. 5. 1944 – 21. 6. 2017), kluk z Vysočan a velký filmový fanoušek, patřil během studií na FAMU k největším talentům své generace. Nastupující normalizace mu znemožnila vstup do filmového průmyslu a celovečerní tvorbě se tak mohl věnovat až s desetiletým odstupem a v omezené míře. V osmdesátých letech volil témata komentující každodennost socialistické společnosti a zajímaly ho také mezigenerační vztahy mezi lidmi. Intenzivně pracoval pro televizi, kde po převratu režíroval řadu filmů a seriálů. Ve své autorské tvorbě preferoval civilní a komorní přístup s důrazem na realističnost zpracování, vyhýbal se velkým gestům nebo dramatické mizanscéně. Nostalgicky se vracel k době svého mládí a dospívání, kterou zachytil především ve svých dvou posledních celovečerních filmech, *Početí mladšího bratra* a *Anglické jahody*.

Vladimír Drha vyrůstal ve Vysočanech ve velkém pavlačovém domě s rodiči a babičkou. Mezi jeho obyvatele patřil i bývalý majitel, po válce vedoucí místního kina Olympia. Tatínek pracoval původně jako slévač nebo řidič tramvaje, v roce 1949 se rekvalifikoval, aby mohl působit na úřednické pozici. Později pracoval v zahraničním obchodě. Toto období líčí režisér ve svém snímku *Početí mého mladšího bratra*, kde nerekonstruuje skutečné příběhy, spíše se věnuje jednotlivým figurkám, k nimž existují reálné předobrazy.

Tatínek Vladimíra Drhy byl velký fanoušek biografu. Režisér vzpomínal, že ho brával s sebou do kina snad od jeho tří let.^[1] To bylo v prvních letech po válce a americké filmy byly postupně vystřídány sovětskými a českými budovatelskými. Malý chlapec, který ještě neuměl číst, se v programu orientoval podle reklamních skříní. Podle svých slov chodil na všechno, miloval třeba čínské dobrodružné snímky. Fascinovalo ho, že na sovětském filmu seděl v hledišti třeba se dvěma dalšími diváky a měl vlastně představení skoro sám pro sebe.^[2] Jeho domovskými kiny byly vysočanské sály Odboj a již zmiňovaná Olympia. Občas si zašel třeba do Humanity nebo Dukly. Jakmile začal

studovat na střední škole, chodil denně do kinosálů po celé Praze a četl o filmu, co se dalo – časopisy i *Dějiny filmu* Georgese Sadoula. Miloval film, ale ve čtrnácti letech směřoval na ekonomickou školu do Resslovy ulice, obor zahraniční obchod. Tam si brzy uvědomil, že by měl jít raději někam, kam ho táhne srdce. Po maturitě se zajímal o studium na FAMU. Jenže škola vyžadovala rok praxe, kterou nakonec absolvoval v podniku zahraničního obchodu Atria.

Na konci roku 1962 se opět přihlásil na režii a v září 1963 nastoupil do ročníku Elmara Klose, kterému asistoval Jiří Hanibal. Složení ročníku bylo mezinárodní. Kromě Čechů se do něj zapsali také Bulharka a Syřan. Právě budoucí režisér syrského původu Moris Issa se stal jedním z nejbližších přátel mladého Vladimíra Drhy. Ve třetím ročníku dostal Drha nabídku pracovat v Krátkém filmu, kde mimo jiné spolupracoval s Janem Špátou. Ten nasnímal Drhův krátký autorský dokumentaristický esej *O malém světě*. Portrét pavlačového domu na pražské periferii představuje místo režisérova dětství a jeho obyvatele. V roce 2000 byl uváděn jako předfilm k *Početí mého mladšího bratra*. Autobiografické vzpomínání využilo podobnou lokaci z Kroměříže, protože původní činžák už byl v této době zbourán. Na škole natáčel Drha ročníkové snímky a podílel se pochopitelně také na tvorbě svých kamarádů. Jeho autorským dílem byla ateliérová scéna třetího ročníku *Ceremoniál*. S Morisem Issou napsal námět k *Bitvě na červeném poli* Rudolfa Růžičky. Právě tyto dva kamarádi měli za normalizace podobný osud. Všichni tři absolventi se k celovečerní tvorbě dostali až s velkým odstupem a jejich kariéry byly proměnou politické atmosféry výrazně poškozeny, ne-li znemožněny.[3]

V roce 1968 asistoval Vladimír Drha Jaromilu Jirešovi na jeho druhém celovečerním filmu *Žert*. Zajímavostí je také krátkometrážní film věnovaný mladé hvězdě hudebního šoubyznysu Karlu Gottovi. Rodina Gottových sousedila s Drhovými v Kobylisích, kam se rodina přestěhovala, a začínající režisér mohl díky tomu natočit snímek *On*. Po absolutoriu na podzim roku 1968 nastoupil Vladimír Drha na povinnou vojenskou službu do Armádního filmu. Mezi roky 1968 a 1969 zde natočil sérii pěti volně propojených krátkých filmů. Snímky dokumentaristickým způsobem mapují různé polohy vojenského života. Všechny vznikaly improvizovaně, bez scénáře. Záměrem bylo zachytit autentickou atmosféru s minimem stylizace. Vstupní snímek se jmenuje *Lekce*. Druhý, *34 ženy*, je o manželkách důstojníků stěhujících se do Humenného, protože Milovice byly obsazeny sovětskou armádou. *Ves* se věnuje právě Milovicím, toho času již obsazeným zahraničním vojskem. Původní název *Cizinci* byl režisérovi zamítnut.

Čtvrtý snímek, *Farbotlač*, byl jako jediný natočený v barvě a soustřeďuje se na svatbu českého vojína z Milovic v Zemplínských Hamroch. Poslední, *Snové scény*, sleduje tři vojáčky v Českém Krumlově během vycházky. Celá série neplnila očekávání zadavatele, protože nepředstavovala československou armádu příliš pozitivně. Kontroverzní byl navíc její přesah věnující se vlivu sovětské armády po srpnové okupaci.

Jak rodí chlap (foto: Státní fond kinematografie)

V roce 1969 dostal režisér nabídku podílet se na povídkovém filmu *Návštěvy* podle předlohy Zdeny Salivarové *Návštěva povolena*. Autorka námětu scénář schválila a točilo se pod názvem *Jak rodí chlap* na 16mm film ve skupině Šebor – Bor. Stará žena se vydá na cestu za synem, kterého smí po dlouhé době navštívit ve vězení. Na místě ale zjistí, že kvůli administrativní chybě na ni čeká někdo jiný. Snímek zůstal bez vysvětlení nedokončený a filmový materiál se ztratil. Vladimír Drha na tu situaci vzpomíná: „V noci jsme dojeli na Barrandov a v noci v úplné tmě na chodbě nám oznámili, že je film zastaven. Nevím, kdo nám to oznámil, byla tma. Opravdu. Takhle se řešily věci. Byla tma. No a tím to skončilo.“[4] Zdena Salivarová vydala scénář v roce 1971 v exilovém časopise Svědectví.[5]

Následující období bylo pro Vladimíra Drhu existenčně náročné. Násilné přerušení během příprav celovečerního debutu znamenalo na poli hraného filmu nucenou pauzu. Téměř celá sedmdesátá léta pracoval Drha pouze v televizi. První projekt mu tam v roce 1972 nabídla šéfredaktorka Marie Kocíková. *Pohled z pohledu* představil muže, který promítal na školách ručně kolorované diapozitivy. Režisér v následujících letech natočil několik dalších „portrétních“ snímků – *Pozadí* se věnuje uvaděči České filharmonie, *Kabinet krásné knihy* manželům vyrábějícím knižní vazby a o malíři Josefu Lieslerovi vypráví zase *Zpověď umělce svého věku*. Angažován byl také na kulturní revue *Kroky* nebo profilový pořad pro ženy *Rodinná pošta*.

Dneska přišel nový kluk (foto: Otto Kamenský)

Opožděný celovečerní debut umožnil projekt třídílného povídkového filmu *Jak rodí chlap* podle námětu Davidu Jana Novotného. Do snímku vyrobeného v roce 1979 přispěli dalšími povídkami rovněž debutující mladí režiséři Jan Ekl a Zdeněk Troška. Všechny scénáře sjednocuje motiv novopečeného otce a morální poučení o zodpovědnosti vyplývající z této situace. Konkrétně povídka v režii Vladimíra Drhy,

Věrné milování, je o otci, kterého rodičovství probere z opileckého povalečství.

Samostatný celovečerní film natočil režisér v roce 1981 v produkci Filmového studia Gottwaldov. Snímek *Dneska přišel nový kluk* představoval zásadní generační výpověď a odstartoval vlnu titulů věnovaných dospívající mládeži. Snímek byl navíc úspěšně uveden na festivalu v San Remu a získal tři ceny na MFF Karlovy Vary: Cenu za debut, Cenu katolické komise a Cenu FIPRESCI. Tu poslední ovšem režisér přebíral od šéfa poroty kritiků v zákulisí, protože jeho jméno údajně nemělo zaznít na hlavním pódiu tolikrát. Hlavní hrdina je tak trochu rebelem proti své vůli. Přímý a zásadový mladík je v socialistické společnosti podezřelý a nežádoucím způsobem vybočuje – ať už dlouhými vlasy nebo nezištnou pracovitostí. Debutující *Marek Brodský* dodal postavě uvěřitelný a civilní projev.

V roce 1985 natočil režisér tentokrát na Barrandově další dva snímky vypovídající o dospívající mládeži. *Do zubů a do srdíčka* vypráví o dvou žácích z osmé třídy základní školy, ze kterých se stali úhlavní nepřátelé. Příběh se věnuje běžným teenagerovským problémům, ale vypovídá i o stavu socialistického školství. Kritičtější *Mezek* se zaměřil na postavu vychovatele s příznačným příjmením. Umíněný chlapík se soustředí na svou práci a upřímně se snaží být svým svěřencům rádcem a oporou. Uznání se mu však nedostane ani od nich, natož pak od frustrovaných kolegů. Mezi poslední Drhovy celovečerní filmy z osmdesátých let patří také dva snímky v hlavní roli s Jiřím Pomeje. *Dotyky* jsou příběhem mladého filmařského adepta a *Muka obraznosti* na motivy Vladimíra Párala líčí podobně jako *Dneska přišel nový kluk* střet mladého absolventa s realitou.

Mezek (foto: Josef Řezáč)

Vladimír Drha se pracovníčně setkal s celou hereckou rodinou Brodských – když v roce 1981 připravoval celovečerní komediální film *Tisíc gólů proti fotbalu*, oslovil Vlastimila Brodského, k realizaci snímku ale nikdy nedošlo. V roce 1987 oslovila pro změnu Jana Brejchová Katarínu Slobodovou, aby pro ni napsala scénář. Zároveň si vybrala i režiséra a později vznikl snímek *Citlivá místa*. Psychologické drama rozehrává příběh matky (Jana Brejchová) a dcery (Tereza Brodská), které se obě ocitají ve složité životní situaci a zároveň se musí vyrovnat s nepovedeným vzájemným vztahem.

V osmdesátých letech pracoval režisér také hodně pro televizi. V roce 1983 natočil v Brně několik snímků, které patří k vrcholům dramatické televizní tvorby této dekády. Tituly mají společný hořko-sladký nádech ilustrující každodennost doby. Autentické zachycení banálních situací a maloměššáctví je zábavné a ironické. *Chladna zrána* líčí víkend mladého vojáka na opuštětku. Dva dny se snaží o intimní kontakt s manželkou, ale dvojice si v neustálém zmatku nedokáže najít chvíli jenom pro sebe. Den před svatbou mladého páru líčí *Radostné události*. Do bytu ženicha se sjíždí příbuzní a známí a jejich interakce vytváří komické a trapné situace. Komorní *Restaurace* je pozdní romancí dvou osamocených lidí.

Generace filmařů, kteří absolvovali FAMU v prvních letech normalizace, sametovou revoluci z pracovního hlediska příliš neoslavovala. Poté, co se v druhé polovině osmdesátých let konečně objevily výrazné pracovní příležitosti, přišel pád Barrandova a restrukturalizace. Režiséři se dostali do středního věku a opět se učit novým podmínkám bylo obtížné. Vladimír Drha přispěl v této době dvěma díly k žánru pohádky: v roce 1990 měla premiéru Jestřábí moudrost a o sedm let později O perlové panně. Jeho posledními celovečerními filmy byl již zmiňovaný titul Početí mladšího bratra a Anglické jahody, v nichž se poprvé výrazněji prosadil zpěvák a herec Tomáš Klus. Také tímto snímkem se režisér a autor scénáře vrátil do dob svého mládí. Konkrétně k srpnové okupaci, události, která tolik pozměnila život jeho generace. Vedle hraného filmu pracoval Vladimír Drha také v devadesátých letech a po roce 2000 pro různé televizní stanice. Před šesti lety onemocněl rakovinou horního patra a od té doby žil v ústraní. Téměř nevycházel, čas trávil doma se svou kočkou, obklopen stovkami filmů a knih. Naposledy se objevil na veřejnosti, když v kině Ponrepo 11. května 2017 zahájil retrospektivu věnovanou Generaci normalizace svými snímky z Armádního filmu. Národní filmový archiv uspořádal u příležitosti právě vydané stejnojmenné knihy přehlídku, do níž zařadil i titul Dneska přišel nový kluk.

Poznámky:

[1] Rozhovor s Vladimírem Drhou vedla Marie Barešová 8. 8. 2016 v Praze. NFA, Sbírka zvukových záznamů, GN 3106.

[2] Rozhovor s Vladimírem Drhou vedla Marcela Pittermannová 17. 1. 2000. NFA, Sbírka zvukových záznamů, OS 317.

[3] Generaci absolventů, kteří absolvovali obory režie, scenáristika a dramaturgie v letech 1968–1973 se věnuje letos vydaná kniha, obsahující také editovaný rozhovor s Vladimírem Drhou. Viz Barešová, Marie – Dvořáková, Tereza Cz, *Generace normalizace. Ztracená naděje českého filmu?* Praha: Národní filmový archiv, 2017

[4] Rozhovor s Vladimírem Drhou vedla Marie Barešová 8. 8. 2016 v Praze. NFA, Sbírka zvukových záznamů, GN 3106.

[5] Viz Salivarová, Zdena, Anně K. je zima. In: *Svědectví, čtvrtletník pro politiku a kulturu*, 1971, č. 42, s. 277–300.